

Kulttuurinäkökulma hyvinvointivaltio-tutkimukseen

Janne Autto & Mikael Nygård (toim.): Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus.

Rovaniemi: Lapin yliopisto-kustannus, 2015. 310 s.

ISBN: 978-952-310-986-5.

Janne Auton ja Mikael Nygårdin toimittama teos *Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus* on monipuolinen ja tarpeellinen lisä suomalaisen hyvinvointivaltio- ja kirjallisuuteen. Teoksessa pyritään hahmottamaan erityistä kulttuurintutkimuksen lähestymistapaa sosiaalipoliittisten kysymysten tutkimiseen ja koettelemaan sen hyödyntämismahdollisuuksia empiirisissä tutkimuksissa. Kirja kostuu johdantoluvusta ja yhdeksästä enemmän tai vähemmän empiirisestä artikkelista, joista kaksi on käännöksiä.

Auton ja Nygårdin avausluku on johdatus kirjan lähestymistapaan eli hyvinvointivaltion ja sosiaalipoliittikan tutkimukseen kulttuurinäkökulmasta. He viittaavat tällä näkökulmalla melko laveasti tutkimuksiin, joissa teoreettisia lähtökohtia ammennetaan muun muassa jälkistrukturalismista, kulttuurisosiologiasta ja yleisemmin monitieteisestä kulttuurintut-

kimuksesta. Empiirisesti lähestymistavalle on ominaista laadullisten aineistojen ja menetelmien hyödyntäminen. Samalla Autto ja Nygård rajaavat kuitenkin kulttuurinäkökulmaa teoksen artikkeleiden edustamaan suuntaan korostamalla, että tässä lähestymistavassa erityisasemaan nousevat kysymykset vallasta, hallinnasta ja vastarinnasta – joko institutio-naalisen politiikan puitteissa tai sen ulkopuolella. Kirjan artikkeleita tämä rajaus kuvaa hyvin, vaikka laveammin ajateltuna kulttuurinäkökulma ei näihin teemoihin rajoitukaan.

Autto ja Nygård haluavat tehdä pesäeroa sellaiseen perinteiseen hyvinvointivaltiotutkimukseen, jolla on historiallisesti ollut melko instrumentaalinen ja normatiivinen rooli sosiaalipoliittista päätöksentekoa tukevana konkreettisenä sosiaalitutkimuksena. Tällaista hyvinvointivaltiotutkimusta on heidän mukaansa kritisoitu siitä, että sen piirissä on reagoitu hitaasti yhteiskuntatieteiden kulttuuriseen ja diskursiiviseen käänteeseen. Ainakin 1990-luvulta lähtien kulttuurinäkökulmasta on kuitenkin kiinnostuttu hyvinvointivaltiotutkimuksessa yhä laajemmin, minkä myös teoksen toimittajat tuovat esiin. Kirjan lähtökohtana on kulttuurinäkökulman ”vahva tulkinta”, jolla Autto ja Nygård viittaavat siihen, miten tutkimuksen avulla voi-

daan dekonstruoida vallitsevia totuuskäsityksiä, hallintatapoja ja teorioita sekä tuoda samalla esiin yhteiskunnan heikompi-osaisten ääntä. Esimerkkinä tällaisen tutkimuksen inspiraation lähteistä he mainitsevat muun muassa Michel Foucault’n, jonka vaikutus näkyy useimmissa kirjan artikkeleissa yhdistävänä teemana.

Foucault’n ohella johdannossa esitellään kirjava joukko teoksen artikkeleiden lähestymistapoihin vaikuttaneita teorioita ja tutkijoita lähtien brittiläisistä kulttuurintutkimuksen vaikuttajista Raymond Williamsista ja Stuart Hallista päätyen Bourdieun sekä ranskalaisen pragmaattisen suuntauksen (mm. Boltanski ja Thévenot) kautta etnografiaan ja feministiseen hyvinvointivaltiotutkimukseen. Nämä kaikki sopivat hyvin joukkoon. Tosin kirjan nimen ollessa kokoavasti *Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus*, jän hieman kaipaamaan jonkinlaisia pohdintaa siitä, minkälaiset kulttuurinäkökulmat jäävät tässä kirjassa sivuun. Jonkinlainen kulttuurinen tai diskursiivinen näkökulma sosiaalipoliittisiin kysymyksiin on kuitenkin ollut melko yleinen lähestymistapa jo muutaman vuosikymmenen ajan.

Sosiaalipoliittikan emeritusprofessori John Clarken artikkeli täydentää kirjan johdantoa

esittelemällä laajemmin brittiläistä kulttuurintutkimusta ja sen soveltamista hyvinvointivaltiotutkimukseen. Clarke kysyy, millaisia ongelmia ja mahdollisuuksia liittyy hyvinvointivaltioiden tutkimiseen kulttuurintutkimuksen välineillä ja syventää samalla oivaltavasti kirjan teoreettista ja käsitteellistä osuutta. Sisällöllisesti teoksen rikkainta antia ovat kuitenkin seikkaperäisiin (tapaus)tutkimuksiin perustuvat artikkelit. Parhaasta päästä on Pauli Kettusen erinomainen artikkeli, jossa hän syväluotaa yhteiskunnan käsitteen pohjoismaisia erityispiirteitä, etenkin käsitteen käyttötapoja ja merkityksiä eri aikoina. Kettusen artikkeli tuo moniulotteisella tavalla esiin historiallisia ja kulttuurisia näkökulmia siihen, miten yhteiskunnan käsitteellä on legitimoitu tai kyseenalaistettu hyvinvointivaltiota.

Mathias Mårtensin artikkeli on teoreettisesti latautunut ja kunnianhimoinen tutkimus 1920-luvun irtolaispolitiikasta ja köyhälistön naisten hallinnasta muutama vuosikymmen ennen hyvinvointivaltion rakentamisen alkua Suomessa. Tutkimuksen aineisto on erittäin kiinnostava ja ainutlaatuinen. Erilaisia virallisia dokumentteja analysoiden Mårtens pureutuu irtolaisnaisten (itse)hallintapyrkimyksiin ja paikantaa samalla ajatuksia herättävästi ”syrjäyty-

misen” ja virallisilta työmarkkinoilta ”poisjättäytymisen” historiallisia muotoja.

Mikael Nygårdin artikkeli käsittelee hyvinvointivaltiota ja sosiaalipolitiikkaa koskevassa kielenkäytössä tapahtunutta muutosta. Poliittista retoriikkaa ja diskursiivista vallankäyttöä analysoiden Nygård pyrkii valaisemaan hyvinvointipolitiikan uudelleensuuntaamiseen liittyvää argumentaatiota ja oikeuttamista. Empiirisenä aineistona artikkelissa käytetään Jyrki Kataisen hallituksen tuottamia tekstejä ja pääministerin puheenvuoroja.

Anna Alangon, Arto Selkälän ja Riikka Perälän artikkelit ammentavat foucault’laisesta hallinnan analytiikasta. Alanko tarkastelee hyvinvointivaltion muutosta mielenterveyspolitiikan kautta. Varsinaisena tutkimuskohteena on skitsofrenian hoidon kehittäminen 1980-luvulla, mutta samalla Alanko käsittelee kiinnostavasti myös yleisempää kysymystä potilaan autonomian, vastuullistamisen ja tuen tarpeen välisestä suhteesta peilaten 1980-luvulle sijoittuvaa aineistoaan myös nykyaikaan. Arto Selkälän artikkeli suomalaisen sosiaali- ja terveyspolitiikan aktivointidiskursseista ja vastuullistamisesta jatkaa osin Alangon artikkelin näkökulmaa keskittymällä kansalaisten subjektiasemien

tuottamiseen, mutta tässä tapauksessa kohteena ei ole mikään tietty väestöryhmä vaan kansalaiset hyvin monenlaisiin väestöryhmiin jaoteltuna. Aineistona on vuoden 2004 sosiaalibarometri ja sosiaali- ja terveystaloukselta vastaaville johtajille tehty kysely vuodelta 2011. Nämä aineistot mahdollistavat myös kahden ajankohdan vertailun. Empiiriseen aineistoon pohjautuen Selkälä argumentoi kiinnostavasti, kuinka heikoilla taloudellisilla resursseilla ei voida kokonaan selittää sosiaali- ja terveystalouksien karsintaa eikä varsinkaan sen kohdentumista. Riikka Perälän metodologinen artikkeli käsittelee hallinnan analyttisen tutkimuksen merkitystä sosiaali- ja terveyspolitiikassa ja sen tutkimuksessa. Esimerkkinä Perälä käyttää huumausaine-politiikasta ja huumehoidosta tehtyjä tutkimuksia. Artikkelissa pohditaan ja tuodaan esiin etnografisen tutkimusotteen hyödyntämistä hallinnan analytiikassa sekä erilaisten käytännön ohjelmien kehittämisessä.

Lise Erikssonin sujuvasti kirjoitettu artikkeli leipäjonoista sanomalehtikeskusteluissa ammentaa erilaisesta teoreettisesta suunnasta kuin edelliset tekstit soveltaessaan Bourdieun ajattelua leipäjonoista käytyyn suomalaiseen sanomalehtikeskusteluun. Aineisto on kiinnostava, ja artikkeli on muutenkin

tervetullut lisä kirjan kokonaisuuteen. Kirjan päättävä Janne Auton artikkeli tuo mukanaan vielä yhden teoreettisen lähestymistavan hyödyntämällä Boltanskin ja Thévenot'n oikeuttamisen teoriaa. Autto analysoi kuntapäätäjien ja kansalaisten näkemyksiä lasten päivähoidosta ja kuvaa laajemmin hyvinvointipolitiikan paikallisia diskursseja, jotka näyttäytyvät moniulotteisempina kuin usein ajatellaan. Tämän osoittamisessa Boltanskin ja Thévenot'n käsitteistö toimii hyvin.

Kokonaisuudessaan *Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus* on teos, jonka vahvuutena on laajemman kulttuurisen näkökulman linkittäminen eri lähestymistavoista kumpuaviin ja erilaisia teemoja käsitteleviin empiirisiin tutkimuksiin. Kirjan lähestymistapa ei ehkä ole niin epätavanomainen kuin kirjan johdannossa esitetään, mutta tällainen kokoelma puoltaa ehdottomasti paikkaansa etenkin oppikirjana. Esimerkiksi sosiologian ja sosiaali- tai yhteiskuntapolitiikan tutkintovaatimuksissa tarvitaan kirjoja, joissa yleisempiä teoreettisia lähestymistapoja pyritään nivomaan havainnollisesti ja mahdollisimman kiinteästi hyvinvointivaltioproblematiikkaa käsitteleviin konkreettisiin tutkimuksiin.